

Nye tider – nye roller - ”Mellembymernes” udfordringer. Afsluttende rapport.

Et pilotprojekt med Landdistrikternes

Fællesråd og byerne Egtved, Glamsbjerg, Gram, Holsted, Ølgod og Ørbæk

Pilotprojektet skal afdække fokusområder og udvikle redskaber som kan understøtte udviklingsprocesser i mindre byer, som ønsker at være levende, dynamiske byer, hvor mennesker trives.

Indledning.....	2
Baggrund	2
Optakt	3
Deltagerbyerne ved projektets start	4
Egtved i Vejle Kommune:	4
Glamsbjerg i Assens Kommune:	4
Gram i Haderslev Kommune	5
Holsted i Vejle Kommune:	5
Ølgod i Varde Kommune	6
Ørbæk i Nyborg Kommune:	6
Nøgletal:	8
Den største udfordring:	9
Hvordan kommer vi videre?	9
Fokuspunkter:	9
Projektstart august 2012	10
Status for de deltagende byer december 2012:	13
Overvejelser midtvejs.	16
Intern Markedsføring – de gode historier	16

Samarbejde med SDU	17
Videndeling og anvendelse af værktøjer:	19
Status i byerne ved projektets afslutning december 2013.	20
Pressens interesse for projektet:	23
Projektafslutning.....	24
Styregruppens konklusioner – hvad så vi på vejen?	24
Kommunen som aktør:	24
Fornyelse sammenhængskraft.....	25
Foreningslivet er truet – og bærende:	25

Indledning

6 mindre byer i Region Syddanmark har i to år beskæftiget sig med tidligere hovedbyers vilkår og mulighed efter kommunalreformen i 2007. Deltagerne i projektet er frivillige og er alle borgere i de pågældende byer og tilknyttet borgerforeninger eller andre formelle eller uformelle grupperinger i byen. Projektet har været ledet af Landdistrikternes Fællesråd og støttet af Ministeriet for By-, Bolig-, og Landdistrikter.

Denne afsluttende rapport er udformet som en kronologisk beskrivelse af arbejdet i projektet, med en kort beskrivelse af hver deltagende by før, under og ved projektafslutning. Derved tegner der sig et billede af den udvikling byerne har været igennem i forløbet. Endvidere indeholder rapporten en række anvendte værktøjer og de overvejelser, fokuspunkter og konklusioner, som styregruppen har arbejdet med i projektet.

Rapportens konklusioner er anført i u prioriteret rækkefølge.

Hovedlinjer og konklusioner ses i en mini-rapport: ”Hvad låser døren op til fremtidens Mellembym?”¹

Baggrund

Efter kommunalreformen i 2007 mistede mange af de tidligere hovedbyer i de mindre kommuner deres identitet og værdigrundlag: De oplevede sig selv som taberne i de nye kommuner. Mange steder har det ført til stagnation, fraflytning og stigende forfald.

Som hovedbyer byggede de på værdigrundlag der handlede om særlig identitet og en grundopfattelse af egen betydning. Dette værdigrundlag og denne eksistensberettigelse er forsvundet og måske ikke erstattet andre synlige fælles værdier. Samtidig gør byernes størrelse det

¹ Hele projektbeskrivelsen ses på: <http://landdistrikterne.dk/>

til en særlig udfordring at styrke sammenhold og tværgående samarbejde mellem foreninger indbyrdes og med andre aktører i byerne.

Det er en udvikling der skal vendes nu - sker det ikke, risikerer vi om få år at se byer, hvor forfaldet er endnu tydeligere, byer som de ressourcestærke flygter fra og som står tilbage med en skæv befolkningssammensætning med social slagside. Det vil være en både dårlig og dyr udvikling for en kommune som helhed, idet kommunerne netop kan drage fordel af varierede bosætningsmuligheder i byer og på landet.

Der skal sættes fokus på byernes nye muligheder som borgerne ser og definerer, så der kan blive ejerskab af en ny identitet, et nyt værdisæt, så byerne kan markedsføre sig på dét, de vil kendes for, både indad og udad.

Formål:

- at skabe og synliggøre ny identitet og ny udvikling i mindre byer
- at bevare og styrke mangfoldigheden

ved at udvikle og stille modeller for kulturanalyse, borgermøder og markedsføring til rådighed for målgruppen

Målgruppe

Kommuner og mindre byer som efterlyser en positiv udvikling.

Optakt

Den 9. januar 2012 inviterede Landdistrikternes Fællesråd en række byer med fælles udfordringer til en samtale om mulighederne for at bruge hinanden i udvikling af byerne fremover – evt. indgå i et fælles projekt.

Fælles for byerne var, at de havde mellem ca. 2.000 og 5.000 indbyggerede og en fortid som hovedbyer indtil kommunalreformen. At alle byerne lå i Region Syddanmark var en tilfældighed, men hver 8. syddansker bor i en ”Mellembym”.

På mødet tegnedes et klart billede af byer, som stadig rummede store frustrationer over at være blevet reduceret til ”mellembym” i de nye store kommuner, byer som ikke havde en oplevelse af at blive hørt og set i den nye storkommune. Det var en generel opfattelse, at byerne var havnet ”mellem to stole”: De var ikke landsbyer, som havde gode forudsætninger for fællesskab og sammenhold og som var en del af en landdistriktsudvikling - og de var heller ikke en del af byudviklingen.

Det var en klar fælles opfattelse, at det er vigtigt at få en politisk diskussion af, hvorfor de store byer ikke vil være med til at sprede bosætningen. De fleste, der bor uden for de større byer, oplever at kommunerne hellere vil sælge grunde inde i hovedbyen end i kommunens øvrige byer.

Deltagerbyerne ved projektets start:

Egtved i Vejle Kommune:

Egtved føler sig isoleret i det yderste hjørne af kommunen og i konkurrence med kommunens andre centerbyer om opmærksomhed. Man har en oplevelse af mere afvikling end udvikling. Udfordringen nu er at få fortalt indadtil hvad det er, man vil og kan og udadtil at få sig markedsført som bosætningsby og som turistby.

Vejle Kommune har lavet en udviklingsplan for Egtved, men borgerne sagde fra over for de planer man blev præsenteret for, man følte de blev trukket ned over hovedet. Efterfølgende tog Vejle Kommune initiativ til oprettelse af Egtved

Udviklingsråd som skal koordinere foreningerne og samarbejde med kommunen.

Man har flere ”spøgelseshuse” i den gamle bykerne, det er små og uhensigtsmæssige huse, der ikke er ikke attraktive for børnefamilier.

Egtved har et rigt handelsliv og et meget aktivt foreningsliv, men ingen fælles opfattelse af, i hvilken retning byen skal udvikle sig. Trods det faktum, at byens indbyggertal stiger en smule, så kan man konstatere at gennemsnitsalderen gør det samme – det er pensionister fra oplandet, som flytter til Egtved. Dette sammenholdt med, at Vejle Kommunes interesse for at udstykke byggegrunde i Egtved er ringe, opleves som en tikkende bombe under Egtveds fremtidsmuligheder.

<http://egtvedudviklingsraad.dk/>

Glamsbjerg i Assens Kommune:

Glamsbjerg fik stor opblomstring for nogle år siden, hvor borgerforeningen /” Foreningen Glamsbjerg” og borgerne i byen fik skabt en kapital på over en million kr.- så byen kunne købe

Glamsbjerg Hotel, der var i store vanskeligheder med at kunne fortsætte som hotel. Hotellet er i dag ejet af et A/S/ A/S Glamsbjerg Hotel.

Foreningen Glamsbjerg har som primær opgave fortløbende at være initiativtager til en række udviklingsprojekter i byen.

Glamsbjerg er en udpræget uddannelsesby med

mange uddannelsesinstitutioner (folkeskoler, friskoler, efterskoler, gymnasier og VUC/HF). Lige før kommunesammenlægningen gennemgik byen en større byrenovering. Udfordringen for byen er at få flere af de mange medarbejdere, der arbejder på bl.a. uddannelsesinstitutionerne til at bosætte sig i byen i stedet for at pendle ind fra Odense og andre større byer.

Foreningen Glamsbjerg har sat kræfter ind på at markedsføre byen både indad til og udad i håbet om at vende strømmen. Bl.a. vil man forsøge at tiltrække nye borgere i forbindelse med bygningen af det nye universitetshospital i udkanten af Odense. <http://www.glamsbjerg.dk/ieghoomo>

Gram i Haderslev Kommune

Tidligere var der et samarbejde mellem Gram, Rødding og Toftlund, men efter

kommunalreformener de tre gamle kommuner kommet i hver sin nye kommune, så nu er der ikke længere noget samarbejde mellem disse tre byer.

I Gram havde man visse forventninger til samarbejdet i den nye kommune, tænkte at man efter sammenlægningen, ville være ”nogen der overtager”, så man gik i gang med at nedlægge foreninger, bl.a. erhvervsrådet og turistforeningen. Man fandt dog efter nogen tid ud af, at der ikke kom

nogen og tog over, så en gruppe ildsjæle i byen satte sig sammen og dannede Gram Fokusgruppe, som prøver at sætte fokus på en positiv udvikling af Gram.

Indbyggertallet i Gram har frem til 2012 været faldende i flere år. Gram er placeret i den vestlige del af kommune, med 32 km til hovedbyen Haderslev.

Også i Gram er det et problem, at mange af dem, som arbejder i byen, ikke bor der og at mange pendler ud af byen for at arbejde i de større nabobyer.

Gram har et godt handelsliv i forhold til byens størrelse og et aktivt foreningsliv, men ingen fælles opfattelse af, i hvilken retning byen skal udvikle sig. <http://gram-fokus.dk/>

Holsted i Vejen Kommune:

Holsted består af to bydele, som ligger i forlængelse af hinanden og er derfor en langstrakt by uden et egentligt centrum. Der er ca. 4 km mellem byens yderpunkter. I byen er der flere tomme og nedrivningsmodne huse. Holsted lokalråd har siden sin etablering den 18. februar 2009 arbejdet ihærdigt på at få fjernet

eller renoveret disse.

Vejen kommune tog i 2011 initiativ til borgermøder med workshop i Holsted med henblik på at få inddraget den lokale befolkning i at bidrage med initiativer til den ønskede udvikling. Der blev nedsat en del arbejdsgrupper, hvoraf nogle har afsluttet de valgte opgaver, mens andre fortsætter med deres fastsatte mål. Nye grupper er nedsat undervejs.

Her har man nogle særlige udfordringer med at få de to byer til at hænge sammen (Holsted st. og Holsted by). Imellem dem ligger både skolen og et stort idrætscenter, hvor også det lokale bibliotek har til huse. Et par af grupperne arbejder med at styrke det centrale område med aktivitetsmuligheder for børn og unge. I den forbindelse er man meget aktiv med at finde alternative finansieringsmuligheder. <http://www.holsted6670.dk/>

Ølgod i Varde Kommune

Ølgod deltog ikke i de forberedende møder, men tilsluttede sig projektet.

Ølgod havde negativ befolkningstilvækst, så de ville gerne med for at prøve, om de kunne få udviklet nye ideer til at øge bosætningen og sætte mere turbo på erhvervsudviklingen i byen.

På trods af, at erhvervsvirksomhederne havde ansat en udviklingskonsulent, som arbejdede for at bevare og udbygge erhvervs- og butikslivet, mente man ikke at det rykkede nok. Placeringen i et yderområde er en udfordring. I Ølgod ligger køkkenfirmaet HTH med mange arbejdspladser og et stort engagement i byens udvikling. (<http://www.olgod.dk/>)

Ørbæk i Nyborg Kommune:

Tidligere var Ørbæk en hovedby med 7 kirker og 7 slotte eller herregårde.

Det store årlige Ørbækmarked som Borgerforeningen står for og som involverer rigtig mange frivillige, er et meget stort trækplaster og har en omsætning der giver penge foreningerne i området.

Gennem nogen tid har bl.a.

Borgerforeningen arbejdet på at få bygget et kulturelt midtpunkt i Ørbæk.

Man har forsøgt, om man kunne få etableret et lokalråd, men det lykkedes ikke, så nu er det Borgerforeninger der er blevet en slags paraply for de øvrige, bl.a. i kraft af sin gode økonomi.

Her mærker man også tydeligt problemet med at få sig markedsført og kommunen er ikke så villig til at sælge byggegrunde, de vil hellere sælge dem i Nyborg.

Borgerne har svært ved at forstå at folk ikke kan se fidusen i at bosætte sig i Ørbæk, hvor både huse og grunde er billigere end i Odense og man bor trods alt så tæt på Odense, at man vil få 15 minutters kørsel til det nye supersygehus. Fra det vestlige Odense tager det betydelig længere tid.

<http://www.orbek-borgerforening.dk/>

Fællestræk – og forskelle

Ved projektstart havde byerne en antagelse af at være nogenlunde i samme båd og have næsten de samme udfordringer, nemlig stagnation, vigende indbyggertal, nedslidte bygninger og en oplevelse af manglende interesse fra og samarbejde med den nye storkommune. Hvad angår indbyggertal og kommunale tilbud til børn og ældre er der ikke den store forskel.

Alle de fremmødte byers repræsentanter ville gerne have fokus på markedsføring og på bosætning: Hvordan ændrer man stagnation til dynamisk udvikling? Hvordan får man børnefamilier til at flytte til byerne og hvordan skaffer man opmærksomhed om sine problemer i kommunen? En del af byerne anså også turisme som et muligt udviklingsfokus. Det man ville markedsføre sig på, er man også fælles om: Trygt sted at bo, smuk natur, billigere huse – altså stort set det, som alle ”mellembyer” markedsfører sig på!

Endelig var det markant, at alle byerne manglede sammenhængskraft mellem foreninger og grupperinger, manglede overordnede fælles visioner og retning og mål. Flere af byerne har en efterhånden en organisering der gør, at det vil være overskueligt at sætte en fælles visionsproces i gang.

Deltagerne var enige om, at der lå en stor udfordring i at mobilisere borgerne i byer af ”mellembyerne” størrelse til at trække på samme hammel. Der var mange særinteresser i den enkelte by som ikke nødvendigvis peger i samme retning. Også byernes størrelse gør det svært at inddrage alle.

Forskellene lå især i de vilkår for udvikling forskellige deltagere havde: En forening eller organisation som bagland - eller en løs interessegruppe, formaliseret eller ingen kontakt med kommunen? Geografisk placering i vækst- eller yderområde?

Nøgletal:

Byer	Indbyggertal 2006/ 2013*	Arbejdspladser indenfor 30 min transport**	Motorvej indenfor 10-15 min.**	Adgang til ungdomsudd. Indenfor- **	Andel af indbyggere +65**
Egtved	2135/ 2280	123.725	-	30-60 min	26%
Glamsbjerg	3116/ 3205	100.909	+	0-30 min	21.6%
Gram	2546/ 2440	45.690	-	30-60 min	27.7%
Holsted	3107 /3118	101.394	+	30-60 min	20.5%
Ølgod	3920/ 4042	28.564	-	60-90 min	23.5%
Ørbæk	1540/1614	**Ikke med	**Ikke med	**Ikke med	**Ikke med

*= Danmarks Statistik 2013

**= De mindre byer i Syddanmark (Region Syddanmark2011). Byer med 2000 – 5000 indbyggere.

Region Syddanmark – Byernes placering: **Hovedbyer** - **Projektbyer**

Den største udfordring:

Deltagerne konkluderede, at den største fælles **udfordring** for de deltagende byer var **manglen på sammenhængskraft** i byen idet sammenhængskraften er en forudsætning for samlet udvikling og for at blive hørt og set. Det rejste følgende spørgsmål:

- Hvad gør vi for at skabe sammenhængskraft?
- Hvordan organiserer vi os bedre i de enkelte byer?
- Hvordan bruges organisationen så?
- Hvorfor bor folk her - hvad er byens værdier - hvad skal der til, for at folk vil blive boende?
- Hvordan skaffer vi penge til udviklingen?

Hvordan kommer vi videre?

Der var enighed om at det ville være godt at etablere et samarbejde om at udvikle ”mellembyer” ved at bruge hinanden og inddrage forskellige aktører undervejs i en fælles proces. LDF blev bedt om at tilrette et nyt møde, hvor man kunne komme nærmere et indhold i processen og måske søge midler hertil.

Ordet ”mellemby” var genstand for megen diskussion – ingen var tilfredse med det, men anerkendte at det meget godt beskrev byernes situation, at ligge mellem hovedby og landsbyer. Den ofte anvendte betegnelse ”centerby” blev af flere deltagere nærmest opfattet som en joke – de følte sig netop som periferi-byer. Ingen deltagere fandt en bedre betegnelse for byerne.

Workshop marts 2012

Det første egentlige projektmøde var et heldagsmøde med oplæg af turistchef Morten Damgaard, VisitVejle som havde gode råd om hvordan turister tiltrækkes og fundraiser Rasmus Munch, som skitserede farer og muligheder når der skal skaffes penge til projekter.

Efterfølgende arbejde deltagerne i workshops, hvor man definerede en række fokuspunkter, som projektet burde arbejde med:

Fokuspunkter:

- Mobilisering af lokale ressourcer – samarbejde på tværs i byerne.
- Byernes indre værdier.
- Formulering/ eftersyn af værdier.
- Styrkelse af byernes sammenhængskraft.

Der var enighed om, at der er vigtigt at finde, formulere og være enige om de grundlæggende værdier i den enkelte by, hvis dette var muligt. For de byer som allerede har formulerede og

anerkendte værdisæt gælder, at et værdisæt bør udsættes for ”eftersyn” jævnligt. Det er værdierne der skal markedsføres, så de skal være synlige, opfattes som gyldige og anerkendes af borgerne og foreningerne.

Man drøfter om de enkelte byer selv kan og vil stå for processen – konklusion var, at det ofte vil være en fordel med ”fremmed” deltagelse eller oplæg, evt fra én af de øvrige byer. Oplægsholdere kan komme med de gode historier om at få indflydelse og blive styrket.

Deltagerne blev enige om at forsøge at skaffe midler til at gennemføre et pilotprojekt bl.a. med fokus på videndeling – dels mellem byerne og dels i form af formidling af resultaterne af samarbejdet til andre byer i en lignende situation.

En styregruppe, med en repræsentant for hver af de deltagende byer, blev etableret med Landdistrikternes Fællesråd som projektledelse.

Med udgangspunkt i workshopen blev der skrevet ansøgning til MBBL om støtte, som efterfølgende blev bevilget – dog kun med halvdelen af det ansøgte.

Projektstart august 2012

Projektmødet gør det klart, at der vil være forskellige fremgangsmåder i de forskellige byer, men for projektet er det centralt at den valgte proces udfylder formålet og lever op til visionen. Formulering af en vision for byen/projektet bliver derfor centralt for det videre arbejde og for overhovedet at kunne ”sælge” ideen til projektgrupper hjemme i de deltagende byer og til omverdenen i øvrigt.

Markedsføring er altså et helt centralt emne, i starten især på de interne linjer!! Alle borgere i byen skal mobiliseres og være ambassadører for byen og fortælle hvad den er og kan. Det handler om både at fastholde og tiltrække borgere - og at alle taler positivt om byen – fortæller de gode historier.

Der er meget stor forskel på, hvilken kontakt de enkelte byer har med den pågældende kommune:

På dette tidspunkt er Glamsbjerg allerede i godt samarbejde med Assens Kommune om bl.a. en massiv markedsføringskampagne i Odense for bosætning i Glamsbjerg.

Egtved er i positivt, formaliseret samarbejde med Vejle Kommune, bl.a. om en større områderovering af den gamle bydel.

Holsted har et godt samarbejde med Vejen Kommune i forlængelse af arbejdet med udviklingsplanen og i forbindelse med planerne for opførelse af et stort slagteri i byen.

Ølgod har et godt samarbejde med Varde Kommune bl.a. i kraft af erhvervskonsulenten.

Ørbæk har endnu ikke kunnet få en dialog med Nyborg Kommunen om deltagelse i projektet.

Gram har meget svært ved at komme i dialog med Haderslev Kommune, man oplever en stor

mangel på interesse for byens udvikling og har samtidig svært ved at samle en lokal projektgruppe.

Der lægges op til at der, som opfølgning på mødet, skal udarbejdes:

- Forslag til skabelon for borgermøder som skal sikre fælles retning. Borgermøderne skal være nogenlunde ens for at kunne bruges i projektet.
- Analyse af de enkelte byer, udover det, der allerede foreligger. Byernes selvforståelse, identitet, værdier.

For at sikre, at alle byer havde mulighed for at bruge det samme værktøj på borgermøder og projektmøder, blev en ekstern konsulent, Chr. Jarnhuus, inddraget mhp at demonstrere en model for arbejdet med formulering af værdier og visioner og for udarbejdelse af handleplan i de enkelte byer. Desuden blev deltagerne forsynet med en kort vejledning i projektarbejde.

I den enkelte by bør processen i projektet gå fra Værdiformulering på borgermøde ► Operationalisering (forslag til praktiske projekter) ► Planlægning af projektet ► Handling. Et sådant forløb kan være start på en længere rejse mod større sammenhængskraft.

I den proces er det vigtigt at slå fast, at der er brug for alle, både dem der kan planlægge, dem der kan skrive ansøgninger, dem der kan få noget sat i gang og dem der kan gøre projektet virkeligt. Projekter bliver meget sårbare når de hænger på enkeltpersoner – og de færreste vil være gode til alle faser.²

Centrale spørgsmål i styregruppen:

Hvilke tendenser ses for udvikling/ afvikling af mellembyer? Afhænger udviklingen af ildsjæle eller er det kommune, region, stat der initierer udvikling? Har mellembyerne en særlig rolle i kommunerne: Kan oplandet rundt om en mellemby undvære mellembyen? Skal der være større fokus på mellembyernes rolle som samlingsfaktor i et geografisk område? Kan mellembyerne være en samarbejdspartner i store fælles projekter f. eks. vedrørende trafik o.l.. Her er behov for yderligere erfaringsindsamling og udviklingspotentialer.

Deltagerne efterlyser viden om, hvad der sker på landsplan:

Efterfølgende blev der i projektet brugt nogen tid på at undersøge, hvad der fandtes af viden om ”mellembyerne” og deres særlige forhold. Der var store mængder af materialer om landdistrikter og landsbyer, men ikke decideret forskning med ”mellembyerne” i fokus. Dog havde Region Syddanmark udgivet ”De mindre byer i Syddanmark” som indeholder en række demografiske oplysninger som viser sig meget brugbare.

<http://www.detgodeliv.regionsyddanmark.dk/publikationer/publikation/item/syddanmark-hovedrapport>

² Bilag: De 5 trin, Projektledelse, Nyttевærdi/Interessentanalyse

Mulighederne for tilknyttet forskning undersøges og der rettes henvendelse til SDU om at indgå i /bidrage til projektet. Deltagerne ønsker en analyse af de enkelte byer, udover de demografiske oplysninger allerede foreligger. En undersøgelse af byernes selvforståelse, identitet, værdier står højt på deltageres ønskeseddel – flere har en fornemmelse af at famle i blinde. Hverken SDU eller Region Syddanmark kan umiddelbart bidrage eller deltage i projektet, men regionen formidler resultaterne fra ”De mindre byer i Syddanmark” på en inspirationsaften for deltagerne.

Fælles inspirationsaften for alle projektdeltagere i byerne

Oplægsholdere:

Rune Stig Mortensen, Region Syddanmark – om demografiske oplysninger, analyser og nøgletal om byerne.

- Hvem er man noget for som by – (Nytteværdi) enhver by er noget for nogen!
- Hvad kan de mindre byer: De kan profilere sig som rammer om det sunde liv - det gode liv.

Svend Brodersen, Gram Slot:

Nøgleord:

- Find værdierne - brug maven
- Støt ildsjælene - find gløden - også selvom det ikke er dit projekt
- Lav samarbejde - tænk langsigtet - og hold fast i visionen og målene
- Prioriter ressourcerne - vis mod
- Find historierne - lav formidling
- Vind verden - skab stolthed lokalt - hvad er det der gør os stolte her?

Erik Buhl, Ølgod:

Sæt overliggeren højt:

Drøm - I skal nok vågne igen!

- Find det unikke!
- Lær af andre – hvor det lykkes – men husk : Den der går i andres fodspor kommer aldrig foran!!
- Meget afhængig af enkeltpersoner – find dem og brug dem !

Find nytteværdien:

- Sætte fokus på det!
- Det kan dokumenteres.
- Det kan opleves.
- Det giver sammenhold og ejerskab!
- Det gør det nemmere næste gang der er en udfordring i byen!

Chr. Jarnhus, ekstern konsulent:

Instruktion i brug af Mind-map metoden til udarbejdelse af en interessentanalyse. Anbefaling af brug af SWOT-analyse i forbindelse med afklaring af byens/projektets muligheder.

Status for de deltagende byer december 2012:

Sidste styregruppemøde i 2012 var et statusmøde hvor de enkelte byer gør rede for udviklingen af projektet i deres byer, for kontakten til de respektive kommuner og for anvendelsen af de værktøjer, som projektet har stillet til rådighed.

Et væsentligt diskussionsemne på projektmødet bliver den enkelte bys kontakt til sin hjemkommune. Det bliver mere og mere klart, at en god dialog og et godt samarbejde med politikere og forvaltning er en forudsætning for at få og fastholde en positiv udvikling.

Egtved:

Efter projektstart er udviklingen i Egtved accelereret.

Kommunen har bevilget 12 mio. kr. til ny idrætshal og en gruppe frivillige er i gang med at planlægge og søge fonde mv til en udvidelse af projektet. Der er også en større områdefornyelse af den gamle bykerne på vej. Det sidste projekt har haft en fase med stor borgerinddragelse. Til den del havde den tilknyttede konsulent valgt en metode som i høj grad aktiverede borgerne (www.egtved.dk) og der synes at kunne skabes større fælles interesse for byens udvikling. Der er endnu ikke gennemført et visionsarbejde, hvorfor fælles handleplaner ikke er udarbejdet.

Der er i Egtved Udviklingsråd en oplevelse af, at det hele pt går så stærkt, at det er svært at overskue, at stoppe op og foretage det nødvendige arbejde for at en fælles udvikling med bredt ejerskab kan ske.

Glamsbjerg:

Ved projektets start havde Glamsbjerg en oplevelse af, at de nye muligheder ”kørte” udenom byen, at konkurrencen med Odense om at være børnefamiliernes bosætningsby var svær og at der manglede opbakning i byen til at gøre noget ved det.

”Foreningen Glamsbjerg” har derfor som et af sine centrale indsatsområder besluttet at forsøge at iværksætte en stærk og markant markedsføring af Glamsbjerg” især i forhold til store offentlige og private arbejdspladser i og omkring Odense.

Foreningen Glamsbjerg har en række undergrupper med fokus på hver sit område. Foreningen har gennemført en SWOT-analyse, et visionsarbejde (ses på www.glamsbjerg.dk) og et fremtidsværksted med inddragelse af borgerne. Glamsbjerg er inde i meget positiv udvikling m.h.t.

handels- kultur- og fritidslivet, hvilket styrkes af Glamsbjergs profil som markant uddannelsesby.

Samarbejdet med Assens Kommune er positivt, bl.a. i forbindelse med udarbejdelse og finansiering af en markedsføringsstrategi for Glamsbjerg.

Alligevel oplever Glamsbjerg at stå overfor udfordringer:

1. At skabe sammenhæng i byen / at opbygge fællesskab i byen. SWOT analysen afslører bl.a. : ”Borgerne engagerer sig i ringe grad i byens udviklingsmuligheder”. ”Foreningslivet bærer præg af manglende

forståelse for nytænkning og forandring”.

2. At markedsføre Glamsbjerg som bosætningsby.

Gram:

I Gram oplever man stadig, at sammenlægningen med Haderslev Kommune har fjernet mange af byens udviklingsmuligheder. Der arbejdes på at få etableret en forening/organisation i Gram, som påtager sig at sætte en fremadrettet proces for byen i gang. Nogle af udviklingsdynamoerne i Gram er Gram Slot og Gram Lergrav, som tiltrækker mange besøgende hvert år. Det store arbejde ligger

bl.a. i at få denne positive interesse til at smitte af på Gram by.

Af andre arrangementer i Gram skal nævnes Gram Pinsemarked, Gram Friluftsspil og Gram Kulturdag.

Den store udfordring for Gram – i projektsammenhæng – er at få etableret et fælles forum hvor man kan være enige om at have fokus på udvikling og motivere borgerne til at trække på samme hammel.

Holsted:

”Udviklingsplanen for Holsted giver byen et fælles billede, et afsæt og en retning på den ønskede udvikling. Borgernes initiativer og arrangementer gør en stor forskel i forhold til realisering af den ønskede udvikling”. (Fra Udviklingsplan for Holsted). Udviklingsplanen er udarbejdet i et samarbejde mellem Vejen Kommune og borgerne i Holsted.

Holsted Lokalråd er blevet koordinator for udviklingsgrupperne og søger at give yderligere

inspiration til arbejdet i disse. Det har været vigtigt for lokalrådet, at det ikke er rådet, der forsøger at styre gruppernes ideer og arbejde. Indsatsen i grupperne er naturligvis forskellig, og der arbejdes med følgende områder: Stier – oplevelser og forbindelser, Velkommen til Holsted - etablering af byporte, vejtræer i nord-syd hovedgaden, trafiksikkerhed for skolebørn og forskellige former for udsmykning, kunstprojekt. Forbindelsesvejen nord-syd er den mest trafikerede i kommunen. En gruppe arbejder med forskønnelse af rundkørsler og byporte. En gruppe arbejder med profilering af Holsted - www.holsted6670.dk - udvikling af hjemmesiden. Gruppen har i forbindelse med byggeriet af det ny kreaturslagteri opsat orienteringstavle og udgivet en brochure ”Velkommen til Holsted”, der uddeles til de kommende slagteriarbejdere. En gruppe virker for Holsted som grøn energi-by. En ungdomsgruppe arbejder med ideer af interesse for de unge.

Ølgod:

Byen er i en meget positiv udvikling og har været det i flere år. Der er i byen en stærk og visionær Håndværker- og handelsstandsforening støttet af store virksomheder.

Ølgod har fokus på bosætning – ikke alene på at få tilflyttere - men også at få borgerne til at blive i byen, arbejder altså på en styrkelse af markedsføringen internt og eksternt. Som en del af ØHH's formulerede indsatsområder for 2013 skal der ske en styrkelse af samarbejdet med og mellem foreningerne i byen. I den forbindelse planlægges borgermøder med visionsværksted mhp at afdække fælles interesseområder og få fodslaw i byen.

Uagtet den meget aktive indsats fra ØHH har Ølgod en udfordring med stagnerende indbyggertal, ligesom også Ølgod mærker behovet for at få hele det tværgående samarbejde op at stå.

Qua ansættelsen af en dynamisk byudviklingschef i ØHH har Ølgod gode kort på hånden, når det gælder de processer, som er en del af projekt Mellembym, hvorfor Ølgod også fungerer som sparringspartner i forbindelse med planlægning af visionsværksteder o.l. i den øvrige del af gruppen.

Ørbæk:

Fra en start, hvor Ørbæk oplevede manglende interesse fra Nyborg Kommune for Ørbæks udvikling og oplevede at Ørbæk Borgerforening (<http://www.orbek-borgerforening.dk/>) var den eneste drivkraft i byen, så er der sket en positiv udvikling, hvor en delvis kommunalt finansieret udvidelse af Ørbæk Midtpunkt med multihal og biblioteker er ved at være en realitet.

Endvidere er Nyborg Kommune deltager i et Realdania projekt i samarbejde med Sektion for By- og Landskabsplanlægning, Københavns Universitet. Formålet er at belyse konsekvenserne af udvalgte stationsbyers rolle og udviklingsmuligheder efter kommunalreformen. Ørbæk er en af udvalgte byer, der bruges som casebyer. Projektet skal foreløbig munde ud i en hvidbog (”Stationsbyer i dag”).

Nyborg Kommune er blevet opfordret til at gå med i et konkret projekt med samme Sektion for By-

og Landskabsplanlægning med en ansøgning til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter efter byfornyelseslovens forsøgs- og udviklingsmidler 2012. Projektet titel er: Strategisk bydesign og identitetsudvikling i mindre byer. I projektet indgår byerne Hurup i Thy og Ørbæk. Projektet skal udvikle forskellige designforslag og langsigtet lokalt forankret strategi for byernes udvikling.

Der er forventning om, at Mellembypjektets erfaringer kan inddrages i de to projekter og omvendt.

Overvejelser midtvejs.

I løbet af den første del af projektet begynder der at vise sig et mere nuanceret billede af byerne og forskellene bliver tydelige. Vel ligner udfordringerne hinanden, men hvor nogle byer har alle udfordringerne, er der andre, som ”kun” har nogle af dem. Men forudsætningerne for at tackle dem viser sig at være meget forskellige.

Derfor opstår en ny række centrale spørgsmål: Hvordan måler vi på, om vi lykkes? Det er udfordringen at bringe den gode historie i spil - men vi ved ikke, om det vi gør virker. Måles på facts som tilflytning/fracflytning eller måles på blødere værdier? Borgertilfredshed? Igen efterlyser styregruppen valide værktøjer og viden.

Forskel på kontakten til hjemkommunen

Med hensyn til kontakten til politikere og embedsfolk i hjemkommunen er forholdene forskellige: Holsted har som eneste by allerede en udviklingsplan, hvor alle borgere og foreninger har været indbudt af Vejen kommune til at medvirke.

Glamsbjerg, Ølgod og til dels Egtved har allerede ved projektstart en god kontakt og noget samarbejde med den kommunale organisation.

Ørbæks kontakt til Nyborg Kommune udvikler sig ret hurtigt til at blive positiv.

Gram har i starten haft vanskeligheder med at etablere kontakt til Haderslev Kommune, hvilket har ændret sig hen over foråret 2013.

Alle byerne, på nær Gram, har foreninger som kan fungere som paraplyer for foreningslivet i byen.

Intern Markedsføring – de gode historier

Endelig spiller byens syn på sig selv også en rolle – og måske også dermed de økonomiske forudsætninger for dynamik og udvikling:

Hvad siger borgerne selv om byen? – Hvordan markedsføres byen internt? Har man et fælles billede af byen? Hvis man, som Ølgod, har en meget stor og aktiv virksomhed i byen (HTH) - hvis man som Glamsbjerg har et stort antal skoler på forskellige niveauer og hvis man, som Ørbæk, har et marked, hvis overskud forbedrer tilbuddene til borgerne, så er forudsætningerne for en positiv udvikling bedre end hvis man ”kun” har byen. Så skal man først ud at lede efter det, der kunne gøre en forskel. For Gram er det måske slottet, for Holsted kunne det måske blive det store slagteri, for Egtved er det måske historien om Egtvedpigen.

Hvis byen finder det, der er specielt og unikt for lige netop den by og er stolte af det, så står man stærkere med en fælles identitet og kan markedsføre byen samlet under et fælles tema.

Samarbejde med SDU

Det er i løbet af projektet blevet stadig tydelige, at der mangler grundlæggende viden om ”Mellembyer” som fænomen, derfor rettede projektet følgende henvendelse til Syddansk Universitet, Sociologi og Kulturanalyse:

”I projektet har vi den opfattelse, at førend en ny identitet kan defineres, må fundamentet, vidensgrundlaget, være i orden. Væsentlige elementer i fundamentet er dels de demografiske oplysninger, som byerne allerede har indhentet og dels en kulturanalyse, som kan belyse byens, dvs borgernes egenart og potentiale.

Styregruppen for projektet er ikke bekendt med, at der findes modeller for udarbejdelse af kulturanalyser i de mindre byer, ligesom vi heller ikke har kendskab til eksisterende analyser. Derfor vil vi være meget interesserede i at få lavet analyser i 2 – 4 byer og meget gerne indgå i et samarbejde om udvikling af modeller for analysearbejdet i andre byer. Vi forestiller os, at vi sammen med studerende eller forskere undersøger hvad det er, der er helt centralt at skaffe viden om, for at kunne beskrive byens potentiale set fra en socialantropologisk synsvinkel.”

”Byen som et fællesskab?” Egtved-undersøgelsen

I januar 2013 bærer flere henvendelser til Syddansk Universitet frugt. 3 studerende vælger at gennemføre et socialantropologisk feltarbejde i Egtved med følgende forskningsspørgsmål:

Hvilken betydning har forståelsen af fællesskaber for menneskers tilknytning til steder?

Undersøgelsen blev gennemført dels som spørgeskemaundersøgelse, dels som interviews af 1 times varighed. Feltarbejde og dataindsamling løb over 4 uger i marts måned og hensigten var at tale med:

- borgere som har boet der hele deres liv kontra tilflyttere
- forskellige aldersgrupper
- pendlere kontra ikke- pendlere

- etniske minoriteter i Egtved

Selvom de studerendes fokus ikke var præcis som styregruppen havde ønsket sig, så var det håbet at undersøgelsen blev brugbar for projektet og at den ville give noget af det efterlyste teoretiske baggrundsmateriale og viden om ”mellembyer”.

De studerendes undersøgelse mandede ud i en eksamensopgavemed titlen ”Byen som et fællesskab?”

Citater fra opgaven:

”..... folk har en interesse i at binde sig til det lokale rum. Der skabes en indholdsrig og meningsfyldt hverdag i nærområdet, hvor tid betragtes som en ressource.”

.....

”Egtved by blev en ramme om forskellige relationer som hver især arbejdede mod egne mål. Byen som et fællesskab blev et paraplybegreb der dækkede over en masse underliggende relationer som fandt sted i byen på kryds og tværs og som strakte sig ud fra byen. Tilsammen dannede disse mange relationer en helhed som var Egtved by. Som en informant sagde, så var det svært at vælge netop ét fællesskab som var vigtigt for hende lige nu da de jo alle var vigtige for at skabe en helhed i en by. Byen kom derfor til at bestå af mange forskellige rytmer som krydsede hinanden.”

4.3 Engagement

”Borgernes relationer var af forskellig karakter. Nogle relationer var med til at dække et praktisk behov der logistisk gjorde det muligt at få hverdagen til at løbe rundt, andre udsprang af en fælles interesse mens andre igen var mere følte relationer, der var mindre synlige i hverdagsbilledet.

For nogle, var engagementet udsprunget af en interesse i at præge udviklingen og forbedre vilkår for sig selv og andre. Andre engagerede sig for at opnå en følelse af at få brugt deres ressourcer eller med henblik på at opnå en følelse af tryghed. Som en informant udtrykte det: “(...) jeg tror da på, at man ikke bliver ensom, hvis man engagere sig og man bliver mere integreret (...)”. De investerede i relationerne, for at få et behov dækket, følelsesmæssigt som materielt.....

En investering i disse relationer var også forbundet med et ønske om at opnå en form for tilhørsforhold. At møde nogen man kendte i bybilledet var et udtryk for dette. Som en informant udtrykte det: “ (...) Og når man handler i Brugsen, så kender du nogen, altså det er jo det der netværk man dyrker”.

6.0 Konklusion

En by består af mange forskellige rytmer der flettes ind i hinanden, gennem hverdagens brug af det fysiske og sociale rum. Hverdagen er opbygget af forskellige rytmer, hvoraf nogle strækker sig ud over byens rum. Tilsammen skaber disse rytmer den helhed vi ser som byen. Disse rytmer skabes i forskellige niveauer af henholdsvis individer, foreninger og omgivelserne og udgør flere netværk.

Byen som helhed består af relationer af forskellig karakter, som udspringer af en søgen efter absolut nærhed. Nogle relationer er af praktisk karakter, andre relationer udspringer af en fælles interesse og andre bygger på en mere følelsesmæssig forbundethed. Denne følelsesmæssige forbundethed er opstået som et produkt af en tidligere delt hverdag, der især knytter sig til særlige perioder i individernes liv. For at opnå den absolutte nærhed kræver det en geografisk såvel som følelsesmæssig nærhed. Den

følelsesmæssige nærhed er en søgen efter at genfinde et følelsesrum hvor man som individ kan føle sig 'hjemme'.

Fælles for alle relationer er, at de indeholder en forventning om et afkast af enten følelsesmæssig eller materiel karakter. Individernes valg af relationer afspejler deres livssituation samt stedstilknytning. De vælger at investere deres tid og kræfter i at skabe muligheder for egen interesse. Byen som fællesskab består derfor af flere sammenslutninger indenfor hvor der udspilles interessekonflikter.

Individets søgen efter absolut nærhed gør at de i deres nærområde indgår i relationer af forskellig karakter, hvor byens fysiske og sociale rammer sætter nogle betingelser for disse relationer.

Byen som fællesskab bør forstås som bånd mellem individer mere end individets tilknytning til en fælles geografisk lokalitet."

(Flavia Namagembe , Freja Iversen, Tina Albæk Munk)

Styregruppens overvejelser:

For styregruppen blev opgaven, som det fremgår af disse få citater, blandt andet en bekræftelse på en række antagelser om, at det er begreber som "nærhed" og "fællesskaber", der får borgerne til at forblive i eller flytte til "mellembyerne" og at afstande til andre byer ikke opleves som problemer, men som en naturlig del af det, at bo i mindre bysamfund. Det fremgår også af undersøgelsen, at når man planlægger og udvikler disse "mellembyer" så skal byens fysiske indretning understøtte mulighederne for "nærhed" og "fællesskab" i byrummet. Det er en af betingelserne for at de fællesskaber, som sikrer fortsat levedygtighed og udvikling, kan opstå og bestå.

Videndeling og anvendelse af værktøjer:

I 2013 buldrer nogle byer af sted og andre er samme sted som da projektet startede. Nogle er tilsmilet af heldet – har måske været gode til at opsøge heldet - andre har arbejdet benhårdt med lobbyvirksomhed og gode kontakter. Rigtig meget af hænger af, om man overhovedet har samarbejdspartnere og så igen af, hvor aktive disse er – hvilke netværk de har. Byudvikling kan ikke hvile på enkeltpersoner.

Det bliver tydeligt, at den samme medicin ikke dur til alle byer på samme tidspunkt – forskellene er for store. Nogle byer klarer sig selv fuldstændig og andre skal bistås med overhovedet at finde og engagere samarbejdspartnere. De 6 deltagende byer er måske repræsentative for den mangfoldighed af byer, som står overfor udviklingsprojekter, hvis de ikke bare vil overleve, men leve.

De værktøjer, som deltagerne er blevet præsenteret for i løbet af efteråret 2012 har ikke været anvendt i særlig stor udstrækning. En evaluering af deres anvendelighed kan ikke foretages endnu og gruppens diskussioner om hvorvidt de lokale processer kunne/skulle gennemføres med ekstern bistand er stadig aktuel. For alle byer, på nær Ølgod, gælder at foreningerne drives af frivillig arbejdskraft og hele visionsprocessen med forarbejde og efterfølgende handleplan i regi af borgermøder er så omfattende, at det for mange byers vedkommende vil være nødvendigt med

professionel bistand, enten i form af kommunale medarbejdere, LAG midler, konsulenter eller andet. Her er ikke tale om landsbyer hvor borgerne kan mødes i forsamlingshuset, men om en proces som kræver at flere former for borgerkontakt tages i anvendelse, hvis et stort antal borgere skal høres.

En vel gennemført SWOT analyse har for flertallets vedkommende været både en øjenåbner og et godt værktøj til at indkredse både de store udfordringer og muligheder for at ”høste lavthængende frugter”. Analysen er brugbar i flere sammenhænge og på flere niveauer.

Det samme gør sig gældende med Interessentanalyser, hvad enten det har været i grundig skemaform eller som et simpelt ”Mind-map”. Det kan være med til at afdække nye og uventede samarbejdspartnere og muligheder, ligesom det kan fjerne nogle sten på vejen når man ved, hvem man bør inddrage, for at undgå modstand.

Status i byerne ved projektets afslutning december 2013.

Egtved

Udviklingspark Egtved i Roberthus (det gamle rådhus) er klar til at tage imod de første iværksættere, som vil udvikle små virksomheder med hjælp fra Vejle Erhvervspark (Slagteriet og Spinderihallerne). Der er foreløbig plads til 8-10 iværksættere og der er et større markedsføringsarbejde i gang.

Et uddannelsesforløb for ”Udviklingsagenter” er sat i gang i samarbejde med kommunen. Det blev indledt med et åbent idegenereringsmøde, hvor en række udviklingsområder blev foreslået og de vigtigste prioriteret som områder der arbejdes videre med. Ca. 25 borgere deltager i forløbet som er et mini-projekt magerkursus over i alt 5 gange. Her får man sparring, råd og vejledning i at søge midler til sine projekter. Grupperne præsenterer projektideerne på åbne

borgermøder. Der arbejdes med: Forslag til nedrivning af gammel boligmasse i midtbyen og erstatning med nyt, Etablering af spisested og Robert Jacobsenmuseum i Roberthus, Naturturisme med cykel- og vandrekort (digitale og analoge), Generel markedsføring af Egtved i forhold til turister og mhp øget bosætning: Nyt rekreativt område, velkomstpakker, digitale pyloner mm.. Byen oplever pt et opsving i forhold til positiv interesse fra politikere, medier og organisationer – en positiv synergieffekt.

Glamsbjerg:

Sammenhængskraften i Glamsbjerg er styrket i løbet af projektperioden – mange driftige og innovative borgere i byen arbejder nu sammen om eksempelvis ”Glamsbjerg Sommerlege” i juni 2014. Økonomi og samarbejde med kommunen er på plads.

Markedsføring er i fuld gang - bl.a. med dannelsen af en ambassadørmodel, hvor det er planen, at potentielle tilflyttere kan kontakte 10 ambassadørfamilier (via

f.eks. ejendomsmæglere). Man får mulighed for at kunne kontakte ambassadørerne gennem Assens Kommunes og Foreningen Glamsbjergs hjemmeside..

Den helt store udfordring er at få de unge tilbage efter endt uddannelse - ellers taber man viden og udvikling. Hvad skal der til for, at det kan lykkes?

For at tiltrække unge familier er det forsøgt med busreklamer - fulgt op på hjemmesiden med 10 gode grunde til at flytte til Glamsbjerg.

Hele byen er sammen om et stort julearrangement, som tiltrækker ca. 500 borgere - og inspireret af OL i London afvikles et stort arrangement – et lokalt OL ”Glamsbjerg Sommerlege” - d. 13. – 14. juni 2014. En række kunstnere vil indlede festlighederne, som afsluttes med en stor havefest på en central plads i byen.

Det nye gymnasium er indviet og tiltrækker mange unge - Det samme gør et nyt supermarked. Dog er det stadig svært at få nye borgere til at bosætte sig i byen, men status quo opretholdes.

I forbindelse med en konkurrence om den bedste film om Glamsbjerg med udlodning af præmie for de 3 bedste film blev der modtaget 27 filmindslag. Præmierne blev overrakt i stil med oscaruddelingen.

Gram

Siden første møde i Gram ved projektstart har der været en udvikling i Gram i meget positiv retning, bl.a. er der gennemført et velbesøgt borgermøde med 220 deltagere, hvor der blev sat fokus på de positive tiltag i området. Der blev nedsat en arbejdsgruppe på 12 personer som arbejdede videre med borgernes forslag. En 2020 plan blev fremlagt på et nyt borgermøde, hvor der mødte 90 personer frem. Jyske Vestkysten skrev en særlig artikel om Gram.

Arbejdsgruppen er desværre nede på 4-5 personer, nu (Gram Fokusgruppe), som arbejder videre med 2020 planen, hvor bosætning, turisme og oplevelser har 1. prioritet.

Haderslev kommune inviterede til idéværksted i forbindelse med den nye kommuneplan, her leverede gruppen et indspark. Gram Fokusgruppe afholdt møde om kommuneplanen med deltagelse af 9 politikere og 70 borgere om Grams fremtid.

Har lavet plancheudstilling som opfordrer borgerne til at komme med udviklingsforslag. Et af problemerne i Gram, for øget tilflytning, er at finde plads til flere attraktive byggegrunde, for nuværende er der 9 byggegrunde i byen.

Gruppen har lavet et forslag til udvikling af centrum i Gram, således at bylivet kan samles til en helhed, med et spændende torvemiljø omkring handelslivet. Der arbejdes også på at få gang i de få tomme butikker i Gram.

Der arbejdes endvidere på at samle erhvervsvirksomhederne til temamøde om mulighederne i området, samt de fælles udfordringer der er forbundet med at drive virksomhed i et landdistrikt. Gram har p.t. positiv tilflytning i byen p.g.a. et nyt privat lejerboligbyggeri på en tidligere savværksgrund. Derudover er der ikke den store byggeaktivitet i området.

Udviklingen i Gram er et eksempel på de udfordringer, som kan være vilkår for det, som projektet har handlet om, nemlig etablering af stærke fællesskaber med udvikling af byen for øje. Hvordan kan vi vende og bruge divergenser og splittelse til noget positivt, som trækraft? Ofte er det netop engagementet som giver konflikter.

Holsted

Cykelstierne er færdige, så man har en mere cykel- og fodgængervenlig by i den sydlige del. I 2014 kører et tilsvarende projekt i den nordlige del. Mens fjernelsen af de nedslidte huse fortsætter, er

lokalrådet optaget af at forskønne eller bebygge de tomme pladser. Lokalrådet har forandret anlægget i Holsted Syd med dyrehave, skovlegeplads og et hundelufteområde. Slagteriet ser ikke ud til at give øget tilflytning til Holsted. Kolding og dernæst Vejen trækker meget. Til trods for en massiv markedsføring med busrundtur, trykte materialer mv rammer den ikke, for målgruppen efterspørger flere tilbud til unge bl.a. skoletilbud og fritidstilbud. Handelsmulighederne i byen er begrænset til dagligvarebutikker.

Stier binder nu de to bydele sammen, men udviklingsarbejde i byen bremses pt også af usikkerheden om bl.a. DSBs fremtidsplaner.

Hjemmesiden opretholdes og er aktiv. Der er netop etableret en unge-gruppe i Centralhotellet, som aktivt støtter deres fritidsaktiviteter.

Ørbæk:

Debataften om Ørbæks fremtid i forlængelse af det store projekt med Københavns Universitet.

Livsformsanalyse skal danne grundlag for det videre forløb i projektet: Byerne stopper ikke ved bygrænsen, 42% af tilflytteren til Ørbæk kommer fra de omkringliggende landsbyer. Det er ældre mennesker som benytter byens tilbud til ældre. Der er mange udpendlere i byen. Det er ikke sandsynligt at Ørbæk kan tiltrække større virksomheder, men det er Ok, da det handler om at fastholde og gerne øge bosætningen.

Analysen: Mange forskellige positive parametre i Ørbæk, skole, godt handelsliv, rigt sportsliv, mange frivillige. Der er behov for forsamlingslokaler og for nemmere adgang til naturen. De unge har beskedne ønsker, de kører efter det, de mangler. Ørbæk skal supplere de større byer som livsformsby, ikke prøve at konkurrere.

Der er tilbageflyttere og der er tilflyttere som tiltrækkes af billige boliger, det er bl.a. børnefamilier. Der er en positiv tilgang af unge mellem 15 -29, hvilket formentlig skyldes bl.a. idrætslivet.

Et efterfølgende borgermøde skulle udpege fokuspunkter i byen.

Studerende fra Københavns Universitet var på et længere besøg for at se på de 6-7 fokuspunkter for udviklingen – og afleverede forslag til løsninger sidst i januar 2014. Det færdige projekt skal vise hvordan en by som Ørbæk kan udvikle sig. Skal bruges som undervisningsmateriale og værktøj for byplanudviklere.

Fokus : 1. Forskønnelse af hovedgade, 2. Udnyttelse af den gamle mejeribygning og et stort areal midt i byen hvor mejeriet ligger. 3. Trafikken i Hovedgaden. 4. Rekreative områder- nemmere adgang til grønne arealer og stier. 5. Kongens fadebur - ide fra Nyborg Slot- lokale fødevarer promoveres i samarbejde med producenterne. 6. Byen i øvrigt - udenfor Hovedgaden. 7. Turisme - herunder digitale bypyloner.

Pressens interesse for projektet:

Projektet og de deltagende byer har haft pressens bevågenhed. Såvel radio som den trykte presse har bragt interviews og artikler, dels om projektet som sådan og dels om de enkelte byers egne udviklingsprojekter.

Fyns Stiftstidende/Fynske Medier har bragt flere artikler om Ørbæk og Glamsbjerg i forbindelse med et større tema om nærdemokrati og om Ørbæks deltagelse i samarbejdet med Københavns Universitet. Vejle Amts Folkeblad/Jyske Medier har skrevet om Egtved, især om områdefornyelse og halbyggeri og Jyske Vestkysten om Gram, især med fokus på Grams 2020 plan. Regionalradioerne på P4 har bragt en række interviews og andre indslag om projektet.

Projektafslutning

Ved projektets afslutning, må deltagerne erkende, at hele processen har afsløret, at der stadig er en lang række områder, hvor der ganske enkelt ikke er viden nok og at en lang række spørgsmål stadig er ubesvarede. Nogle af svarene kan udledes af Realdanias Hvidbog fra 2013 ”Stationsbyer i dag”, som stort set er dækkende for alle mindre byer.

http://issuu.com/realdania.dk/docs/stationsby_mailvers#

Nye spørgsmål:

Hvad er de grundlæggende forudsætninger, der skal være til stede, for at en udvikling kan finde sted?

Hvilken rolle spiller geografien og infrastrukturen? Er der forskel på vilkårene i yderområder og vækstområder?

Hvad betyder befolkningssammensætningen?

Hvorfor udløser mere end 200 nye arbejdspladser ikke øget bosætning?

Hvordan gør vi op med byens dårlige image?

Styregruppens konklusioner – hvad så vi på vejen?

Kommunen som aktør:

I kommunale projekter, som arbejder med byudvikling, er det nødvendigt at kommunen sikrer sig lokal opbakning før planlægningen, for at undgå modstand. Der bør være en ”bottom-up” proces og dette er kommunens ansvar og en betingelse for succes – måske bør borgerinddragelse indgå som et succeskriterium i lokale projekter?

Det er nødvendigt, at kommunen anerkender mellembyens berettigelse og legitime ønske om udvikling. Den enkelte kommune bør overveje og beskrive sin udviklingsradius, så mellembyerne kan se, om de befinder sig indenfor denne og agere derefter.

Har byerne en rolle at spille som oplandscenter?

Desuden bør den enkelte kommune se og kende sine flyttemønstre - alle ønsker tilflyttere, men ingen ved hvilke og hvordan man når dem. Hvad er det der motiverer folk til at flytte? Hvor ønsker kommunen at understøtte bosætning?

Kommunen har også en væsentlig rolle at spille, når der skal skabes mødesteder. Både når det drejer

sig om de uformelle, åbne mødesteder og om de formelle rammer for fællesskaber.

Diskussionen i styregruppen om ”**Byen som fællesskab**” (bachelorprojektet fra Egtved), beskæftigede sig med ovenstående, idet projektet inddrager byrummets betydning for relationer og oplevelse af fællesskaber.

Hvis det er rigtigt, som undersøgelsen i Egtved viser, at rammerne har stor betydning for at relationer kan opstå og fællesskaber trives, så bliver et tæt samarbejde med kommunen om udformning af de fysiske rum af stor betydning. Det drejer sig om at få indflydelse på byplaner, lokalplaner og visioner for mellembyen især, men måske også for hele kommunen.

Det er styregruppens opfattelse, at **afstanden til hovedbyen** måske er blevet mindre i løbet af de sidste år. Efter at hovedbyen har fundet sig selv og sin organisering, er der måske "overskud" til at interessere sig først for landsbyerne, dernæst for mellembyerne. Måske har der været en vis tilbageholdenhed i forhold til de tidligere hovedbyer, som man måske antog, havde både identitet og egne styrker? Kommunerne har måske ganske enkelt overset at identiteten forsvandt og styrken var en illusion – betinget af identiteten?

Fornyet sammenhængskraft

Der skal skabes rum for fællesskaber og findes ny sammenhængskraft -

Byens nye identitet skal afdækkes og formuleres i størst muligt fællesskab – og borgerne skal inddrages i skabelse af – eller skal i fællesskab skabe - en vision for byen.

Der skal tages initiativ til de spændende events, som får folk til at komme - alle slags folk.

Måske skal formelle borgermøder suppleres med fora som har karakter af mere uformelle ”snakkecafeer” eller ”tingsted”, hvor man kan have en dialog om, hvad borgerne synes og brænder for? Derved sikrer man størst mulige deltagelse og engagement.

Den samlende forening (Borgerforening, Lokalråd, Udviklingsråd o.l.) har løbende brug for at høre borgernes syn på, om de gør det, som borgerne synes bør gøres.

Foreningslivet er truet – og bærende:

Foreningslivet er udfordret- også i mellembyerne. Stadig flere aktiviteter foregår udenfor foreningerne og det er svært at rekruttere frivillige til foreningsarbejde. Der er ofte en meget skæv aldersfordeling i foreningerne, og i særdeleshed til bestyrelsesarbejde. Hvordan rekrutterer man unge – og yngre – til foreningsarbejde? Skal man se på vedtægterne, så bestyrelsesarbejde bliver mere fleksibelt? Måske kan foreningslivet understøttet af seniorjobbere som en slags ”bysekretærer”?

I Glamsbjerg arbejdes der, sammen med kommunen, på at fjerne nogle af de administrative

barrierer der er for foreningsarbejdet. I Egtved kan de et-årige suppleantpladser i Udviklingsrådet fungere som uforpligtende rugekasser og måske give lyst til mere foreningsarbejde.

Det helt sikkert, at aktive frivillige og foreninger er en forudsætning for fortsat liv og udvikling i mellembyerne.

En stærk social organisering – et rigt og samarbejdende foreningsliv:

Byens foreninger må samles, eventuelt med hjælp fra kommunale medarbejdere, for at enes om at udarbejde en anerkendt og struktureret organisering, der kan styrke sammenholdet om byens udvikling og således øge indflydelsen i forhold til kommunens planer og politikker. Dermed bliver det nemmere, ikke bare at få indflydelse, men også at søge og få eksterne midler til samlet udvikling af byen i en retning, der er bred opbakning til blandt borgere og foreninger.

Byernes størrelse gør det nødvendigt, at danne en ”paraply-forening”, som kan samle og være talerør for byens foreningsliv. Den bærende forening må sikres både en driftsøkonomi og formelle dialogmuligheder med kommunen og andre formelle samarbejdspartnere.

Spørgsmålet kan være, om ”paraply-foreningens” legitimitet er anerkendt af foreningslivet i øvrigt, for hvis ikke, kan det, at samle foreningerne til processen, være op ad bakke. Legitimiteten styrkes bl.a. når den samlende forening (Borgerforening, Lokalråd, Udviklingsråd o.l.) møder anerkendelse i hjemkommunen og respekteres som samarbejdspartner og når den er i stand til at skaffe udviklingsmidler i større eller mindre omfang.

Der synes altså at være en klar sammenhæng mellem lokal legitimitet og mulighed for politisk/administrativ anerkendelse.

Måske ligger **den største udfordring** udenfor mellembyernes og kommunernes rækkevidde:

En stående diskussion i styregruppen er udløst af den **øgede urbanisering**: Hvordan kan en hel region- en hel nation - se på afvikling af store områder i landet? Hvordan man regering og region acceptere at brugbare boliger står tomme, at byer affolkes fordi man ikke kan låne til huse i yderområder? Der er behov for at få belyst hvad infrastrukturproblematikken betyder - hvilken samfundsmæssig betydning har værditabene i yderområderne.

Det er ikke kun mellembyerne, der står overfor gigantiske udfordringer!